

Warmenhuizen Dorpsstraat 194, gemeente Harenkarspel

Een kleine archeologische opgraving

R.N. Halverstad

Dit briefrapport is geautoriseerd door:

R. Torremans

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, januari 2013

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

ADC Rapport 3311

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033 299 8181

Fax 033 299 8180

Email info@archeologie.nl

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

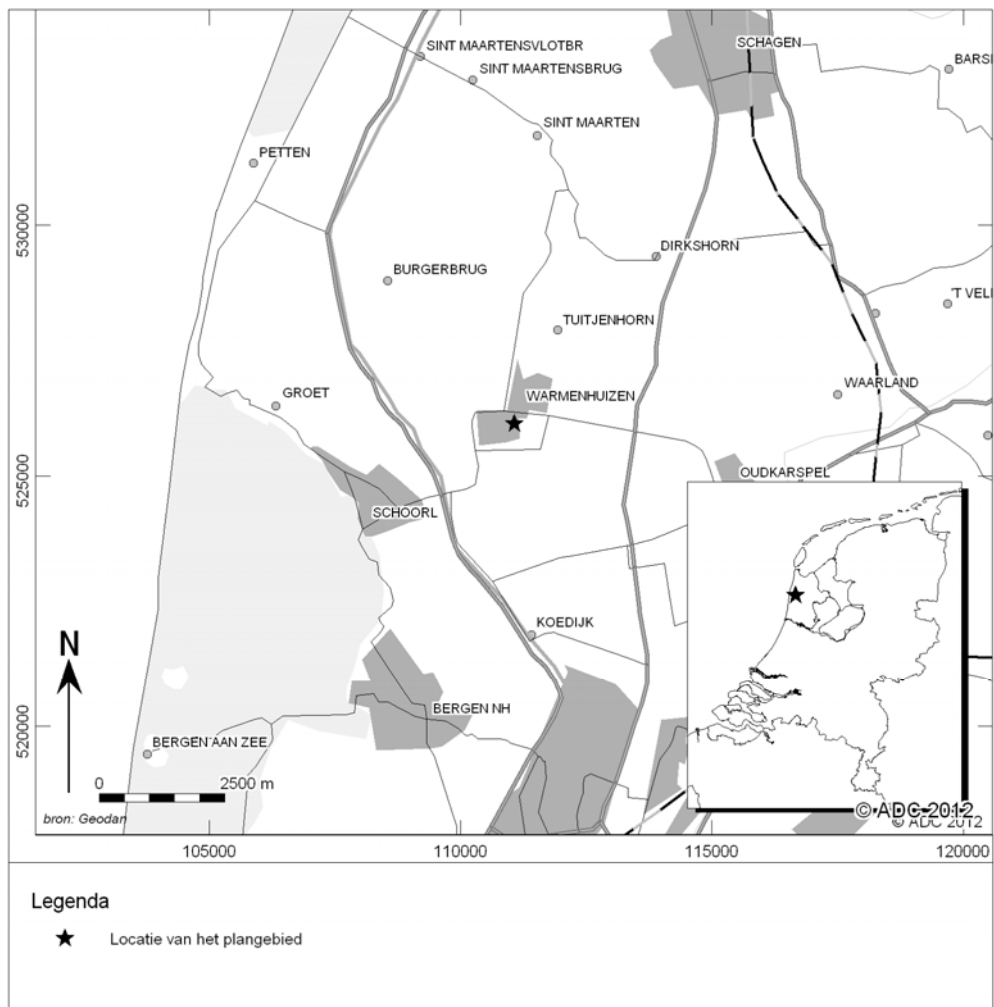
Provincie:	Noord-Holland
Gemeente:	Harenkarspel
Plaats:	Warmenhuizen
Toponiem:	Dorpsstraat 194
Kadastrale gegevens:	Harenkarspel sectie G nr. 887
Kaartblad:	14D
Coördinaten:	111.074/526.064 111.073/526.042 111.058/526.040 111.057/526.067
Projectverantwoordelijke:	R.N. Halverstad
Bevoegde overheid:	Gemeente Harenkarspel
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Mw. L. Rinkel
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	54517
ADC-projectcode:	4141046
Complex en ABR codering:	Percelering/verkaveling (IPER)
Periode(n):	Nieuwe tijd
Geomorfologische context:	Vlakte van getijafzettingen
NAP hoogte maaiveld:	0,20 m +NAP
Maximale diepte onderzoek:	0,80 m –NAP (ca. 1,00 m –MV)
Uitvoering van het veldwerk:	13 november 2012
Beheer en plaats documentatie:	Provinciaal Depot Bodemvondsten Noord-Holland
e-depot link:	http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-xe2u-kz

Samenvatting

Op de locatie Dorpsstraat 194 te Warmenhuizen heeft ADC ArcheoProjecten in opdracht van Bouwkundig Buro Sijnesael & van Wijck een opgraving verricht. Tijdens dit onderzoek is, onder een ca. 0,65 m dik omgewerkt pakket, een west-oost lopende kavelsloot aangetroffen. Voor de ruilverkaveling in de jaren 60 van de vorige eeuw bezat de verkaveling rond Warmenhuizen een overwegend west-oost verlopend patroon. De aangetroffen kavelsloot (spoor 1) past binnen dit verkavelingspatroon.

Ten behoeve van agrarisch gebruik werd het veenlandschap vanaf een noord-zuid verlopende basis ontgonnen in de 12^e of 13^e eeuw. Het betreft de hoger gelegen oeverwallen van een natuurlijke geul die door het voormalige veengebied heen sneed. Het hierbij behorende bewoningslint lag in een lijn ten westen van de Dorpsstraat. In een latere fase is de bewoning oostwaarts verschoven naar de huidige Dorpsstraat.

Uit het vooronderzoek is gebleken dat het plangebied in de periode tussen 1600 en 1800 is opgehoogd. Het ophogen van het terrein en het dempen van de kavelsloot zal gelijktijdig hebben plaatsgevonden.

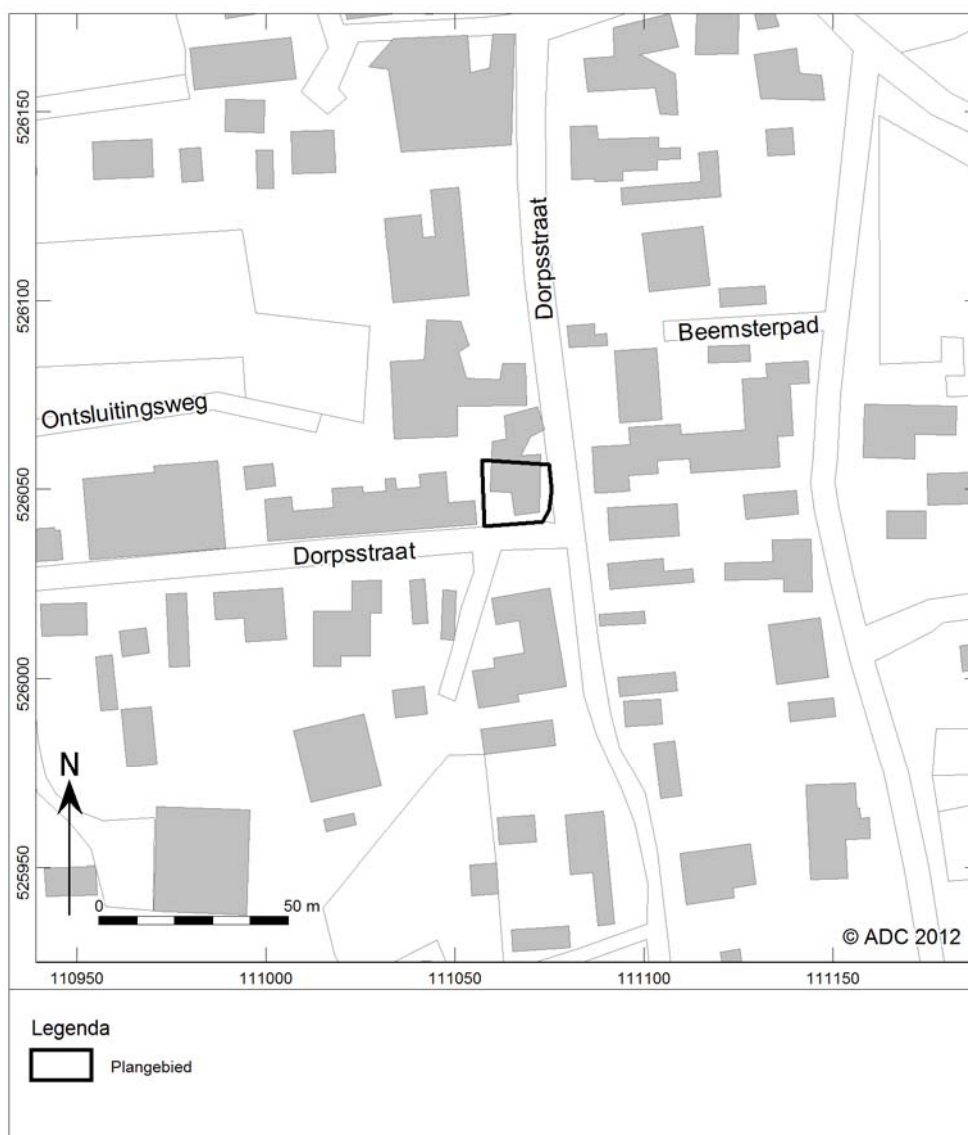
Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.

1 Inleiding

Op 13 november 2012 heeft ADC ArcheoProjecten een archeologisch onderzoek uitgevoerd op de locatie Dorpsstraat 194 te Warmenhuizen (zie afb. 1 en 2).

Op het onderzochte terrein, dat momenteel braakliggend is, is de sloop en herbouw van winkelruimten en een woning gepland. Het onderzoek betrof het opgraven van het deel van het oppervlak van de geplande bebouwing dat niet overlapt met het oppervlak van de gesloopte bebouwing.

De bevoegde overheid, de gemeente Harenkarspel, heeft gesteld dat de nieuwbouw alleen mag worden gerealiseerd als eventuele archeologische resten worden geborgen en gedocumenteerd door een erkend en daartoe gemachtigd archeologisch bedrijf. In totaal is ca. 15 m² onderzocht.

Afb. 2. Ligging van het plangebied aan de Dorpsstraat in Warmenhuizen.

Het onderzoek is uitgevoerd conform het Programma van Eisen (PvE)¹ dat voor dit gebied is opgesteld. De onderzoeksvragen die hierin zijn geformuleerd, zullen in dit rapport op basis van de resultaten worden beantwoord. De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens de werkzaamheden zijn verzameld, zijn gedeponneerd in het Provinciaal Depot Bodemvondsten Noord-Holland.

Projectverantwoordelijke van ADC ArcheoProjecten was R. Halverstad (veldarcheoloog). Verder waren bij het onderzoek betrokken: J. Modder (kraanmachinist, ingehuurd door de opdrachtgever), N. Jaspers (aardewerkspecialist) en J. Langelaar (metaalspecialist). R. Torremans begeleidde het project als senior archeoloog.

2 Archeologische verwachting

Op een afstand van ca. 300 m ten noorden van het plangebied heeft ADC ArcheoProjecten in 2004 een onderzoek uitgevoerd in de zuidelijke randzone van een middeleeuwse terp met het toponiem 'Hartendorp'.² Tijdens dit onderzoek zijn terplagen, de zuidelijke kavelsloot van de terp, kleiwinningskuilen, een mestgoot en een waterput aangetroffen.

In 1977 heeft de ROB (Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek) ten noordwesten van bovengenoemd onderzoek een opgraving uitgevoerd. Tijdens dat onderzoek zijn twee huisplattegronden uit de 10^e of 11^e eeuw, een waterput en de noordelijke kavelsloot van de terp opgegraven.³

In het plangebied heeft in september 2012 een archeologisch vooronderzoek plaatsgevonden in de vorm van een bureauonderzoek en een booronderzoek (uitgevoerd door ADC ArcheoProjecten).⁴ Op basis van het bureauonderzoek werden in het plangebied archeologische waarden verwacht. Het plangebied is gelegen in een vlakte van getijafzettingen, waarin archeologische resten kunnen voorkomen uit de periode Neolithicum tot en met de Romeinse tijd. Deze datering is echter onzeker omdat het tot op heden onbekend is wanneer de bovenliggende afzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Walcheren) in het plangebied afgezet zijn. Op de afzettingen behorende tot het Laagpakket van Wormer, zijn naar alle waarschijnlijkheid zandige en kleiige kreekafzettingen behorende tot de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Walcheren afgezet. Deze afzettingen zijn vermoedelijk in de Romeinse tijd en de Middeleeuwen ontstaan. Hierop, en in een ophogingspakket dat samenhangt met de bewoning in Warmenhuizen, worden archeologische waarden vanaf de Vroege Middeleeuwen verwacht. De bodem is, tot onbekende diepte, verstoord bij de bouw- en sloopwerkzaamheden.

Teneinde de verwachting op archeologische waarden te toetsen werd in het plangebied een verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat de zeeafzettingen tot een diepte van tenminste 2,5 m –MV niet bewoonbaar zijn geweest. In een bovenliggend ca. 1,5 m dik ophogingspakket is aardewerk daterend uit de periode 1600-1800 aangetroffen. Op basis van een visuele inspectie van het terrein wordt aangenomen dat in de noordwesthoek van het plangebied dit pakket volledig is vergraven. In het onverstoord deel van het plangebied echter kunnen in het ophogingspakket nog archeologische waarden aanwezig zijn daterend vanaf de Nieuwe tijd en mogelijk vanaf de Vroege Middeleeuwen.

De locatie van boring 1 bevindt zich binnen de contouren van de opgravingsput (afb. 3). Op de locatie van boring 1 werd de aanwezigheid van een sloot of een greppel verwacht. Dit op basis van een veenlaag die tussen een kleipakket met zandlagen (natuurlijke afzettingen) en een ophogingspakket is aangetroffen. Vanwege de stratigrafische positie van de veenlaag en de zandige bijmenging werd deze laag geïnterpreteerd als een laagte in het landschap. Een andere mogelijkheid was dat het een dunne laag restveen betreft.

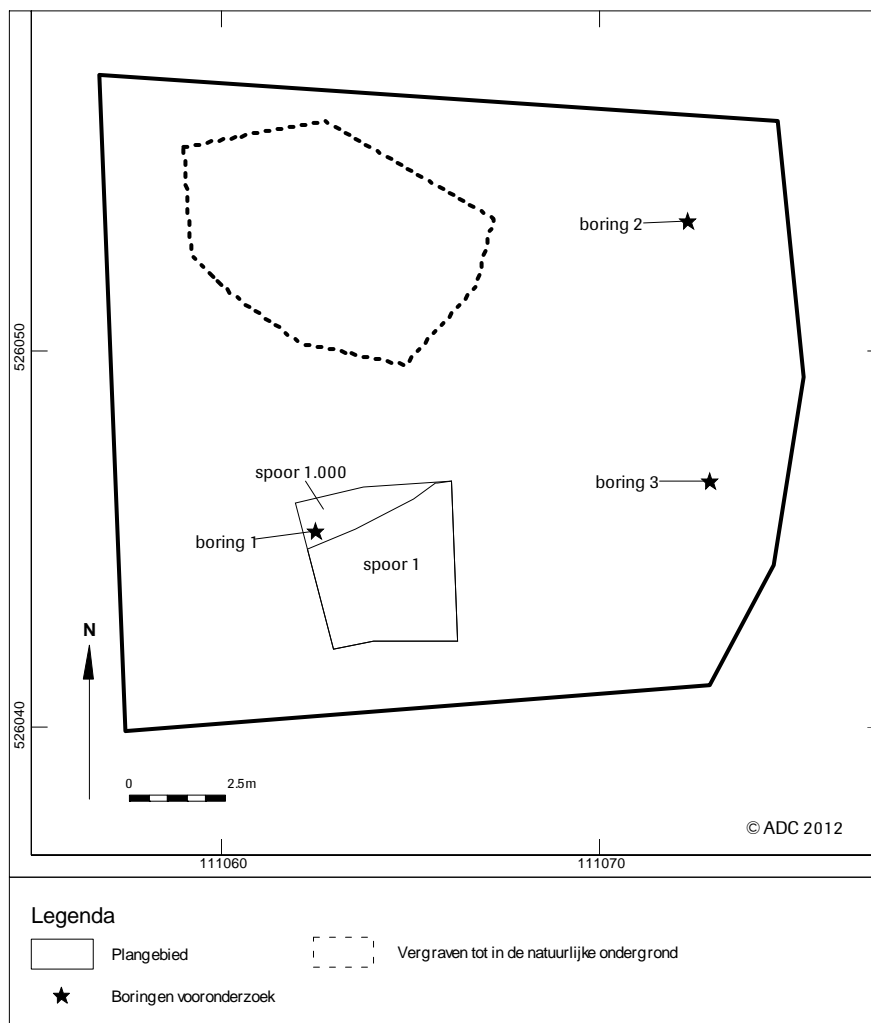
¹ Huisman, N. 2012, ADC ArcheoProjecten, PvE nummer 12-049, goedgekeurd door de bevoegde overheid op 8-11-2012.

² Waldus 2005, onderzoeksmelding 6717.

³ Woltering 1983.

⁴ Blom 2012.

Ter plaatse van boring 1 was de top van de bodem omgewerkt. In onderliggende niveaus konden echter nog archeologische waarden aanwezig zijn.

Afb. 3. Locatie boring 1 binnen de contouren van de opgravingsput.

3 Methoden

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2.

Tijdens het onderzoek is het deel van het oppervlak van de geplande bebouwing dat niet overlapt met het oppervlak van de gesloopte bebouwing opgegraven. Dit betreft een oppervlakte van ca. 15 m². Er is een vlak aangelegd op de maximale verstoringsdiepte van de geplande bebouwing, ca. 1 m -MV. Het archeologisch leesbare vlak is gefotografeerd, ingekrast, beschreven en digitaal getekend met behulp van een robotic Total Station. Vondsten zijn per spoor en laag verzameld. Tijdens de werkzaamheden is de grond met een metaaldetector onderzocht. Tenslotte is het westprofiel gefotografeerd, beschreven en analoog getekend (schaal 1:20).

4 Resultaten

4.1 Fysisch geografisch onderzoek

Vanaf het maaiveld bestond de bodem uit een ca. 0,65 m dik omgewerkt pakket donkergrijze uiterst siltige klei met veel puinresten (S999) (afb. 4). Daaronder bevond zich een kavelsloot (spoor 1). Deze sloot was ingegraven in een ophogingspakket, bestaande uit lichtgrijze sterk siltige klei (spoor 1000). Mede op basis van het booronderzoek is dit pakket geïnterpreteerd als een ophogingspakket. Het is echter ook mogelijk dat het een natuurlijke afzetting, bijvoorbeeld van een oeverwal, betreft.

Afb. 4. Kavelsloot (spoor 1) in het westprofiel.

4.2 Sporen en structuren

Tijdens het onderzoek is een spoor aangetroffen. Het betreft een west-oost lopende kavelsloot (spoor 1). In de gedempte sloot konden twee vullingen worden herkend. De bovenste vulling (vulling 1) bestond uit bruingrijze sterk siltige klei, de onderste vulling uit grijze sterk siltige klei. Gemeten vanaf de insteek van de sloot bedroeg de breedte minstens 2,80 m. De diepte van de sloot was, gemeten vanaf de bovenzijde van de sloot in het profiel tot aan het vlakniveau, 0,50 m. De onderkant van de sloot is niet bereikt. De kavelsloot is ingegraven in spoor 1000. Spoor 1000 wordt, mede op basis van het booronderzoek, geïnterpreteerd als een ophogingspakket dat dateert uit de periode van de ontginning van het gebied in de 12^e of 13^e eeuw. Maar het is ook mogelijk dat het hier natuurlijke oeverafzettingen betreft.

Tijdens het in 2004 uitgevoerde onderzoek (zie hoofdstuk 2) in de zuidelijke randzone van de middeleeuwse terp 'Hartendorp' is eveneens een west-oost lopende kavelsloot aangetroffen. Deze sloot kon aan de hand van aardewerkvondsten gedateerd worden in de 12^e of 13^e eeuw. De verkaveling rond Warmenhuizen bezat voor de ruilverkaveling in de jaren 60 van de vorige eeuw een overwegend west-oost verlopend patroon. De brede sloten hadden over het algemeen een onderlinge afstand van 90 tot 120 meter. Ten behoeve van agrarisch gebruik werd het veenlandschap vanaf een noord-zuid verlopende basis ontgonnen in de 12^e of 13^e eeuw. Het betreft de hoger gelegen oeverwallen van een natuurlijke geul die door het voormalige veengebied heen sneed. Het hierbij behorende bewoningslint, waarop zich ook de terp Hartendorp bevond, lag

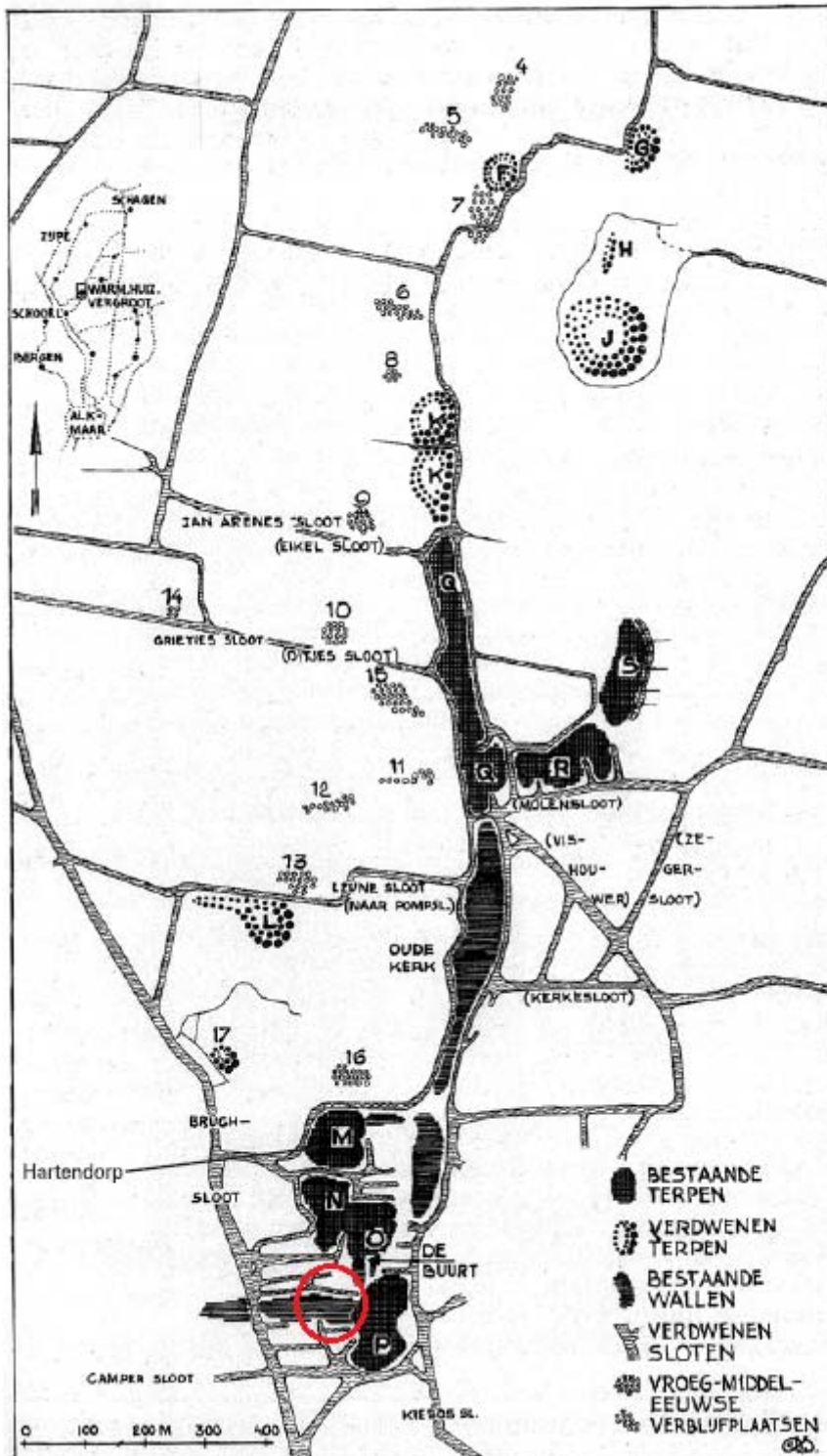
in een lijn ten westen van de Dorpsstraat (zie afb. 6). In een latere fase is de bewoning oostwaarts verschoven naar de huidige Dorpsstraat.⁵

De tijdens huidig onderzoek aangetroffen kavelstoot is globaal weergegeven middels een rode cirkel op afbeelding 6. Uit een weergave van de sloot op de kadastrale minuut (1811-1832) (afb. 5) is zichtbaar dat de sloot parallel gelegen is langs de Dorpsstraat.

Afb. 5. Kavelstoot (spoor 1) in blauw weergegeven op de kadastrale minuut 181-1832.

⁵ Waldus 2005, p. 9.

Afb. 6. Globale weergave van het plangebied op een reconstructiekaart van de archeologische monumenten in en rondom Warmenhuizen (uit: Kuiper en Nobel 1983). Bron: Waldus 2005.

4.3 Vondstmateriaal

Tijdens het onderzoek zijn 19 aardewerkfragmenten en 2 metalen vondsten aangetroffen. De metalen voorwerpen betreffen een kleine ring met een gem (afb. 7) en een rekenpenning van messing (afb. 8). De rekenpenning is van het zgn. "rose-orb" type, gemaakt te Neurenberg tussen 1500 en 1585. Op de voorzijde is een roos afgebeeld binnen 3 lelies en 3 kronen. Op de keerzijde een rijksappel in driepas. Tevens heeft de rekenpenning fictieve omschriften (een willekeurige opsomming van letters).⁶ Beide vondsten zijn behandeld zodat zij stabiel kunnen worden aangeleverd aan het provinciaal depot bodemvondsten (zie bijlage 1 voor het behandelverslag).

Het aardewerk is gedetermineerd middels een aardewerkscan door N. Jaspers, ADC ArcheoProjecten (zie tabel 1). De scherven zijn afkomstig van kook- en tafelwaar. Er zijn fragmenten gevonden van kogelpotten, grapen (kookpotten), bakpannen, kannen en bordes. Het aardewerk dat in de onderste vulling van de gedempte kavelsloot (spoor 1, vulling 2) is aangetroffen dateert uit de 2^e helft van de 14^e eeuw/eind 14^e eeuw. Het aardewerk uit de bovenste vulling (spoor 1, vulling 1) dateert uit de periode tussen de 14^e en de 18^e eeuw. Uit spoor 1000, het ophogingspakket, is slechts een aardewerkfragment aangetroffen (vondstnr. 3). Het betreft een fragment van een kogelpot dat wordt gedateerd tussen 1100 en 1350. Uit het vooronderzoek is gebleken dat het plangebied in de periode tussen 1600 en 1800 is opgehoogd. Waarschijnlijk is de kavelsloot gelijktijdig gedempt.

Afb. 7. Ring met gem (vondstnr. 4.003).

Afb. 8. Rekenpenning (vondstnr. 4.002).

⁶ Determinatie: J. Langelaar, ADC ArcheoProjecten.

Tabel 1. Aardewerktabel.

Vondstnr	Volgnr	Begindat	Einddat	Aantal	Spoor	Vulling	Baksel DS	Oppervl DS	Decoratie DS	Naam DS	Functiegroep	Herkomst
1	1	1100	1350	1	1	1	kogelpotaardewerk			kogelpot	Kookgerei	LO
1	2	1300	1500	1	1	1	grijsbakkend aardewerk				Opslag- en schenkgerei	REG
1	3	1100	1350	1	1	1	kogelpotaardewerk			kogelpot	Kookgerei	LO
1	4	1550	1650	1	1	1	witbakkend aardewerk	loodglazuur: inwendig met koperoxide (uitwendig -)	inwendig groen oppervlak		Bereiding- en tafelgerei	REG
1	5	1350	1400	1	1	1	steengoed met oppervlakte-behandeling	zoutglazuur met ijzerengobe	uitwendig bruin oppervlak	kan	Opslag- en schenkgerei	LA
1	6	1700	1800	1	1	1	roodbakkend aardewerk	loodglazuur: inwendig (uitwendig -)	witte sliib-decoratie, inwendig grid, witte ongeglazuurde rand	bord	Bereiding- en tafelgerei	NR
1	7	1700	1800	1	1	1	roodbakkend aardewerk	loodglazuur			Bereiding- en tafelgerei	NE
2	1	1400	1550	1	1	2	roodbakkend aardewerk	loodglazuur: inwendig spaarzaam (uitwendig -)		bakpan	Kookgerei	REG
2	2	1350	1450	1	1	2	steengoed zonder oppervlakte-behandeling			kan	Opslag- en schenkgerei	SB
2	3	1200	1350	1	1	2	kogelpotaardewerk		uitwendig bezemstrich-versiering op schouder	kogelpot	Kookgerei	LO
2	4	1100	1350	1	1	2	kogelpotaardewerk			kogelpot	Kookgerei	LO
3	1	1100	1350	1	1000	1	kogelpotaardewerk			kogelpot	Kookgerei	LO
4	1	1100	1200	1	1	1 en 2	blauwgrijs aardewerk			kogelpot	Kookgerei	EL
4	2	1300	1450	1	1	1 en 2	steengoed zonder oppervlakte-behandeling			kan	Opslag- en schenkgerei	SB
4	3	1300	1500	1	1	1 en 2	roodbakkend aardewerk	loodglazuur: inwendig (uitwendig -)		bord	Bereiding- en tafelgerei	REG
4	4	1300	1500	1	1	1 en 2	roodbakkend aardewerk	loodglazuur: inwendig en uitwendig spaarzaam		grape	Kookgerei	REG
4	5	1300	1500	1	1	1 en 2	roodbakkend aardewerk	loodglazuur: inwendig (uitwendig -)		grape	Kookgerei	REG
4	6	1300	1500	1	1	1 en 2	roodbakkend aardewerk	loodglazuur: inwendig (uitwendig -)		kan	Opslag- en schenkgerei	REG
4	7	1300	1500	1	1	1 en 2	roodbakkend aardewerk	loodglazuur: inwendig geheel, uitwendig spaarzaam		grape	Kookgerei	REG

5 Interpretatie en conclusies

Tijdens huidig onderzoek is een west-oost lopende kavelsloot aangetroffen onder een ca. 0,65 m dik omgewerkt pakket uiterst siltige klei met puinresten. Gemeten vanaf de insteek van de sloot bedroeg de breedte tenminste 2,80 m. Vanaf de bovenkant van de sloot in het profiel was de sloot minimaal 0,50 m diep, gemeten tot aan het vlakniveau. De onderkant van de sloot is niet bereikt. De sloot is ingegraven in een pakket lichtgrijze sterk siltige klei (spoor 1000). Uit spoor 1000, het ophogingspakket, is slechts een aardewerkfragment aangetroffen (vondstnr. 3). Het betreft een fragment van een kogelpot dat wordt gedateerd tussen 1100 en 1350. Spoor 1000 wordt, mede op basis van het booronderzoek, geïnterpreteerd als een ophogingspakket dat dateert uit de periode van de ontginning van het gebied in de 12^e of 13^e eeuw. Maar het is ook mogelijk dat dit pakket natuurlijke oeverafzettingen betreffen.

Het aardewerk dat in de onderste vulling van de gedempte kavelsloot (spoor 1, vulling 2) is aangetroffen, dateert uit de 2^e helft van de 14^e eeuw/eind 14^e eeuw. Het aardewerk uit de bovenste vulling (spoor 1, vulling 1) dateert uit de periode tussen de 14^e en de 18^e eeuw. Op basis van het aardewerk in de bovenste vulling kan worden opgemaakt dat de sloot uiteindelijk zijn functie verloor in de 18^e eeuw. Uit het booronderzoek is gebleken dat het plangebied in de periode tussen 1600 en 1800 is opgehoogd. Het ophogen van het terrein en het dempen van de kavelsloot zal gelijktijdig hebben plaatsgevonden.

In Warmenhuizen is in de jaren 1977 en 2004 een archeologisch onderzoek uitgevoerd. Hierbij is bekend geworden dat de verkaveling rond Warmenhuizen, voor de ruilverkaveling in de jaren '60 van de vorige eeuw, een overwegend west-oost verlopend patroon bezat. De aangetroffen kavelingsloot (spoor 1) past binnen dit verkavelingspatroon.

Ten behoeve van agrarisch gebruik werd het veenlandschap vanaf een noord-zuid verlopende basis ontgonnen in de 12^e of 13^e eeuw. Het betreft de hoger gelegen oeverwallen van een natuurlijke geul die door het voormalige veengebied heen sneed. Het hierbij behorende bewoningslint lag in een lijn ten westen van de Dorpsstraat. In een latere fase is de bewoning oostwaarts verschoven naar de huidige Dorpsstraat.

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld, kunnen nu als volgt worden beantwoord:

1. Zijn er sporen en/of structuren aanwezig? Zo ja, wat is de aard, omvang, datering en conserveringstoestand van de sporen en structuren? Bij afwezigheid van archeologische resten; wat is hiervoor de verklaring? Wat is de omvang van eventuele verstoringen?
Ja, tijdens het onderzoek is een west-oost lopende kavelingsloot (spoor 1) aangetroffen onder een ca. 0,65 m dik omgewerkt pakket donkergrijze uiterst siltige klei. Mogelijk is de sloot aangelegd in de 12^e of 13^e eeuw. Het is bekend dat het veenlandschap in die tijd vanaf een noord-zuid verlopende basis werd ontgonnen.

De insteek van de sloot tekende zich duidelijk zichtbaar af in het vlak. Gemeten vanaf de insteek was de sloot minstens 2,80 m breed. De diepte van de sloot was minstens 0,5 m, gemeten vanaf de bovenzijde van het spoor in het profiel tot aan het vlakniveau. De onderkant van de sloot is niet bereikt.

2. Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig en hoe is de conserveringstoestand van de diverse vondstcategorieën?
Er is aardewerk en metaal aangetroffen in de slootvulling. Het aardewerk was weinig gefragmenteerd en weinig verweerd. Het metaal verkeerde in matige staat. Het betroffen een ring en een rekenpenning. Behandeling van de twee metaalvondsten werd noodzakelijk geacht voor het stabiel aanleveren aan het Provinciaal Depot Bodemvondsten.
3. Wat is de ruimtelijke spreiding van de archeologische resten, zowel horizontaal als verticaal/stratigrafisch?
Tijdens het onderzoek is in de werkput de noordelijke begrenzing van een west-oost lopende kavelingsloot vastgesteld. De sloot bevindt zich in het zuidelijk deel van het plangebied onder een ca. 0,65 m dik omgewerkt pakket klei. De maximale diepte van de sloot is niet vastgesteld tijdens het onderzoek.
4. Hoe ziet de bodemopbouw eruit?
Vanaf het maaiveld bestond de bodem uit een ca. 0,65 m dik omgewerkt pakket donkergrijze uiterst siltige klei met veel puinresten (S999). Hieronder bevond zich de gedempte sloot (spoor 1). In het noordelijke deel was naast de insteek van de sloot een ophogingspakket zichtbaar, waarvan de vulling bestond uit lichtgrijze sterk siltige klei (spoor 1000). Mede op basis van het booronderzoek is spoor 1000 als ophogingspakket geïnterpreteerd. Het is echter ook mogelijk dat spoor 1000 natuurlijke oeverafzettingen betreft.
5. Welke nadere informatie kan dit onderzoek opleveren met betrekking tot het ontstaan en de bewoningsgeschiedenis van het gebied?
Het huidige onderzoek vormt een aanvulling op de reeds bekende gegevens. Namelijk dat de verkaveling rond Warmenhuizen, voor de ruilverkaveling in de jaren 60 van de vorige eeuw, een overwegend west-oost verlopend patroon bezat.
6. In het geval van een vindplaats; welke relatie kan gelegd worden tussen de betreffende vindplaats en bekende vindplaatsen in de ruimere omgeving?
De aangetroffen west-oost lopende kavelingsloot (spoor 1) past in het verkavelingspatroon van Warmenhuizen van voor de ruilverkaveling in de jaren 60 van de vorige eeuw. Kavelingsloten met

dezelfde oriëntatie zijn ook tijdens eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek in de jaren 1977 en 2004 gevonden op een afstand van ca. 300 m ten noorden van het plangebied. Het betreffen respectievelijk de noordelijke- en de zuidelijke kavelsloot van de terp 'Hartendorp'.

Literatuur

Blom, J.M., 2012: *Dorpsstraat 194 te Warmenhuizen (gemeente Harenkarspel). Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek*, ADC-rapport 3197, Amersfoort.

Huisman, N., 2012: *Programma van Eisen Opgraven Warmenhuizen Dorpsstraat 194, gemeente Harenkarspel* (PvE-nr. 12-049), Amersfoort.

Mitchiner, M., 1988: *Jetons, medalets & tokens; the medieval period and Neurenberg*; volume one; nrs. 1190-1286, blz. 377-386, London.

Waldus, W.B., 2005: *Warmenhuizen Hartendorp*, ADC-rapport 402, Amersfoort.

Woltering, P.J., 1983: Een opgraving in Hartendorp, in: N. Kuiper en V.J. Nobel (red.), *Een kijkje in de geschiedenis van Warmenhuizen*, Warmenhuizen, 122-131.

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart

Afb. 2. Ligging van het plangebied aan de Dorpsstraat in Warmenhuizen.

Afb. 3. Locatie boring 1 binnen de contouren van de opgravingsput.

Afb. 4. Kavelsloot (spoor 1) in het westprofiel.

Afb. 5. Kavelsloot (spoor 1) in blauw weergegeven op de kadastrale minuut 181-1832.

Afb. 6. Globale weergave van het plangebied op een reconstructiekaart van de archeologische monumenten in en rondom Warmenhuizen (uit: Kuiper en Nobel 1983).

Afb. 7. Ring met gem (vondstnr. 4.003).

Afb. 8. Rekenpenning (vondstnr. 4.002).

Tabel 1. Aardewerktabel.

Bijlage 1

Conditierapport/Behandelsverslag conservering

Metadata

Projectnummer	4141046		
Gemeente+toponiem	Harenkarspel Warmenhuizen Dorpsstraat 192		
Projectcode	HARL-12		
Vondstnummers	4.2 en 4.3		
Omschrijving	Rekenpenning resp ringetje		
Projectleider	R. Halverstad		
Datering	16 ^e eeuw, resp. AD 1600		
Materiaal	Koperlegering en glas (ringetje)		
Reden behandeling	Stabilisatie en determinering		
Specialist conservering	J. Langelaar		
Datum in	27-11-2012	Datum uit	27-11-2012

Foto ring voor behandeling

Foto ring na behandeling

Foto rekenpenning voor behandeling

Foto rekenpenning na behandeling

Object beschrijving

Zie verder rapport.

Conditie					
Conditie voor behandeling:	☐ slecht	☒ matig	☒ redelijk	☒ goed	
Conditie na behandeling:	☐ slecht	☐ matig	☐ redelijk	☒ goed	
slecht = behandeling noodzakelijk, matig = behandeling op korte termijn noodzakelijk, redelijk= behandeling op lange termijn noodzakelijk, goed = object is stabiel)					

Conditie beschrijving			
☒ stof/vuil/aarde	☐ actieve corrosie	☐ ontbrekende delen	
☐ vet/olie/was resten	☐ deformaties	☐ oude restauraties	
☐ poetsmiddelresten	☐ krassen	☐ defecte laklaag	
☐ concreties	☐ scheuren	☐ uitdroging	
☒ corrosie	☐ breuken	☒ vochtig	

Beschrijving van de behandeling			
Actie	Klaar	Opmerkingen:	
☒ Reinigen	☒		
☒ Spoelen	☒		
☒ Uitprepareren	☒		
☒ Mechanisch reinigen	☒		
☐ Roterende borstel	☐		
☐ Glasparel/zand	☐		
☐ Chemisch reinigen	☐		
☐ EDTA	☐		
☐ Elektrolyse	☐		
☐ Röntgen	☐		
☐ Stabiliseren	☐		
☐ BTA	☐	3% in ethanol	
☒ Consolideren	☒		
☒ Paraloid B 72	☒	7-10% in aceton	
☐ Monteren	☐		
☐ Araldit AY103/HY956	☐		
☐ Araldit 2020	☐		
☐ Paraloid B48	☐	50% in aceton	
☐ Cyanoacrylaat	☐		
☒ Afwerken	☒		
☒ Renaissance microwas	☒		
☐ Cosmoloíd	☐		
☐ Retoucheren	☐		
☐ Restaureren	☐		

Documentatie	
Foto's	
☒	Voor behandeling
☐	Tijdens behandeling
☒	Na behandeling
☐	Monstername
☐	Röntgenopname

Aanbevelingen
Bewaarcondities
Algemeen: bewaarruimte met relatief droge condities
Relatieve vochtigheid: <35% constant \pm 5 %
Temperatuur: 18 graden \pm 3 graden
Verpakking: geperforeerde zipzakjes, vondstkaartje apart verpakt
In kunststof of zuurvrij kartonnen doos waarin circulatie voldoende plaats kan vinden
Controle jaar: 2017

Verklarende woordenlijst

Antropogene sporen Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.

AMK Archeologische Monumentenkaart geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1). Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de RCE en de provincies en wordt beheerd door de RCE.

Archeologische indicatoren Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats.

Archis Archeologisch Informatie Systeem. Dit door de RCE beheerde systeem bevat informatie over o.a. onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen, waarnemingen, complexen en monumenten.

¹⁴C Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.

CIS Het landelijke registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem.

CMA Centraal Monumenten Archief.

Ex situ niet ter plaatse. Aanduiding die wordt gebruikt om aan te geven of grondsporen en / of artefacten zich niet meer op de oorspronkelijke plaats in de bodem bevinden. Behoud ex situ is het bewaren van de archeologische informatie door definitief onderzoek (opgraven, documenteren en registreren).

IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden, een door de RCE geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem.

IVO Inventariserend Veld Onderzoek. Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.

In situ Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponeed, weggegooid of verloren. Behoud in situ is het behouden van archeologische waarden in de bodem.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

PVA Plan van Aanpak. Een door de opdrachtnemer op te stellen plan voor de uit te voeren werken waarmee beoogd wordt aan de vereisten zoals geformuleerd in het Programma van Eisen en/of het ontwerp te voldoen. Ook wordt hierin een voorstel gedaan voor de werkwijze waarmee de in het Programma van Eisen en/ of ontwerp geformuleerde resultaatsverwachtingen bereikt kunnen worden.

PVE Programma van Eisen. Het PvE is een door een bevoegde overheid opgesteld of bekrachtigd document dat de probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats geeft en de daaruit af te leiden eisen formuleert met betrekking tot het uit te voeren werk.

RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

RTS Robotic Total Station. Hiermee worden vlakken direct digitaal ingemeten.

Selectieadvies Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria.